

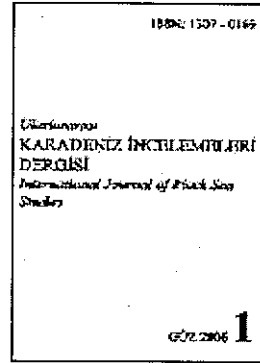
ra sahip olmuşlar, bu ülkenin nimetlerinden çok fazla istifade etmişlerdir. Öyle ki, Türkiye'deki askeri ve sivil üst düzey yönetiminin tamamına yakınının Batılıların azınlıklar arasında tasnif ettiği köklerden olması bile bu kimseleri tatmin etmiyor. Genç Türkiye, yazının iddia ettiği gibi azınlıklar için bir cehennem haline gelmediği gibi, çevredeki tüm 'azınlıklar' için bir kaçış ve kurtuluş menzili olarak görülmüştür. Buna Batılıların insani boyutuyla hiç yardım etmediği (ama terör örgütüne hiçbir yardım esirgemediği) Kuzey Irak'ın Kürtleri de dâhildir. Sıkışan herkes Türkiye'ye kaçıp kurtulmakta, ama nedense Türkiye azınlıklara verdiği haklar bakımından uluslararası camiayı bir türlü memnun edememektedir.

Farklı açılardan bakarak azınlıklar konusunda Türkiye'yi suçlamak mümkün olabilir, ama Karadeniz'in çevre sorunlarıyla ilgili de sorumluluğu büsbütün Türkiye'ye yıkmak insafla bağdaşmaz. Karadeniz'i kirlenme konusunda Türkiye'nin Abhazya'dan daha önde olduğu söylenemez. Anadolu'nun kuzeye giden ırmakları sanayi atıkları taşımazlar; bölgede sanayi yoktur çünkü. Belki sadece Sakarya'yı hariç tutabiliriz. O da kısa yoldan batıya dönmekte, derinliklere çökelmeden Akdeniz'in yolunu tutmaktadır. Tuna nehrinin tek başına Almanya'dan taşıdığı kirlilik bile Karadeniz ülkelerinin sebep olduğu kirlilik ile karşılaştırılabilir. Bu durum ortada iken ve yazar bunu gayet iyi bildiğini satır aralarında gösterirken, bu havzanın çevre sorunlarıyla ilgili tek sorumlu olarak Türkiye'yi ve Türk balıkçısını göstermek ve Türkiye'yi uzlaşmaz taraf olarak sunmak doğru değildir.

Kısaca, Neal Ascherson'un Karadeniz adlı kitabı bir bakıma oldukça başarılı ve türünün iyi bir örneğini teşkil eden bir eser; öte yandan, Türkler sözkonusu olduğunda büyük önyargular, hatalar ve çarpıtmalar görülmektedir. Bu bakımdan, Karadeniz gerçeğinin tam bir resminin çekildiğini söylemek mümkün değildir.

KARADENİZ İNCELEMELERİ DERGİSİ

Yahya Kemal Taştan

Mütevazı bir kapak. Üzerinde Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi adından, gençliğini ve dinamikliğini anlatan koca puntolarla yazılmış 1 sayısından başka bir şey yok. Ancak içeri açıp künyesini, yayın ve danışma kurulunu incelediğinizde, Türkiye'nin en saygın bilim adamlarını karşılıyoruz. Tabii bu da heyecanımızı daha da artırıyor.

Güz ve Yaz olmak üzere yılda iki defa yayınlanacağını ilân eden dergi, bilimsel bir dergide bulunması gereken her türlü kriteri taşıyarak en kısa sürede alanında uluslararası düzeyde aranan, izlenen ve referansta bulunulan bir yayın hâline gelmeyi amaçlıyor. Sayfalarında Türkçe ve İngilizce çalışmalara yer verecek dergi, Karadeniz havzasında yer alan ülke veya bölge konulu tarih tabanlı olarak sosyoloji, antropoloji, ekonomi, diplomasi vb. alanlardaki özgün araştırmaları yayınlamayı, bu amaçla bölge ve bölge dışında çalışan akademisyenler için ortak bir zemin arayışı ile hareket etmeyi plânlıyor.

Derginin içeriğine baktığımızda, aşına olduğunuz isimler dikkati çekiyor. "III. Yüzyılda Trabzon'a Salduran Boranlar Kimlerdir?" adlı makalesinde Osman Karatay, İdil

boylarındaki Türk topluluklarından biri olan Boranlar hakkında tarihî bilgiler vermek ve Boran kelimesinin etimolojisi üzerinde durmaktadır.

Kösedağ Savaşından sonra Anadolu'da Moğol hâkimiyetinin hüküm sürdüğü devirlerde Doğu Karadeniz Bölgesinde Türkiye Selçuklu Devleti'nin nüfuzunun azalması ile bölgede Trabzon Rum Devleti etkin olmaya başlamıştı. Bu süreci inceleyen İbrahim Tellioglu, "Moğol Hâkimiyeti Döneminde Doğu Karadeniz Bölgesi" isimli çalışmasında Cenevizliler ile Rum Devleti arasındaki mücadelelerden de faydalanarak bölgeye yerleşen Türkmenlerin, burayı nasıl bir Türk yurdu hâline getirdiğini anlatmaktadır. Bu minvalde bir diğer çalışma da Rustam Shukurov İngilizce makalesidir. Bölgeye Türkmen muhaceretini iki aşamada (dalga) inceleyen Shukurov, birinci dalganın (13. yy) Moğol-Rum ittifakı ile kesintiye uğradığını ancak ikinci süreçte (14. yy) bölgeye yerleşen Türkmenlerin güneye hareket ederek Anadolu içlerine yerleştiklerini öne sürmektedir.

Feridun Emecen, "Of Kasabasının Ortaya Çıkışı Üzerine Notlar" isimli çalışmasında, XVIII. yüzyılda meydana gelen siyasî, sosyal ve iktisadî gelişmelerin ve Pazar yeri rekabetinin bir sonucu olarak XIX yüzyılda Of kasabasını teşekkülünü arşiv belgeleri ışığında incelemektedir.

İlhan Ekinci, hacimli çalışmasında, XIX. yüzyıl sonlarında Ordu kazasında Müslüman ve gayrimüslim ilişkilerini arşiv belgeleri ışığında incelemektedir. XIX. yüzyıla kadar "Pax-Ottoman" sayesinde içinde barındırdığı unsurları asırlarca barış ve huzur içinde idare eden Osmanlı Devletinin, bu sırada ortaya çıkan gelişmeler gelişmeler sonucunda toplum yapısı da kırılmaya uğramıştır. Ekinci, bu gelişmeleri Ordu kazası merkezli incelemektedir.

İbrahim Serbestoğlu, "Trabzon Valisi Canikli Tayyar Mahmud Paşa İsyanı ve Caniklizâdelerin Sonu (1805-1808)" isimli çalışmasında XVIII. yüzyılda Osmanlı toplumunda ortaya çıkan yerel güçlerden Caniklizâdelerin ve bu hanedanın son lideri Tayyar Mahmud Paşa'nın hayatını anlatmaktadır. III. Selim döneminde Nizam-ı Cedid'e isyan eden Tayyar Mahmud Paşa, II.

Mahmud'un saltanatı döneminde geçmiş suçları bahane edilerek asılmıştır. Böylece bu yerel hanedanlık da son bulmuştur.

Karadeniz'in güneyindeki Sinop ve Trabzon liman kentleri tarih boyunca önemli mevkie sahip olmuştur. XIX. yüzyılın ikinci çeyreğinde Osmanlı Devleti'nin serbest ekonomiye geçmesi ile Karadeniz'in ticarî fonksiyonu artmış ve bu liman kentlerinin ticaret hacmi ve iş kapasitesi artmıştır. Ticarî potansiyel, saha ve nüfus açısından büyüyen Trabzon, Samsun, Ordu ve Giresun'da yeni iş alanları oluşmuştur. Bununla birlikte anılan bölgelere göçler başlamıştır. Nedin İpek, "Orta ve Doğu Karadeniz Limanlarındaki Ticari Faaliyetlerin Kent Nüfusuna Etkisi (1838-1900)" isimli çalışmasına bu süreci tarihi kaynaklar ve arşiv belgeleri ışığında ele almaktadır.

Osmanlı devletinin yıkılış döneminde en önemli sorunlardan birisi Ermeni Meselesidir. Bu sorunun ortaya çıktığı dönemden beri batı kamuoyunda "zalim Türk - mazlum Ermeni" imajını oluşturmuş ve bu imaj günümüzde de varlığını sürdürmüştür. 1895 yılında Ermenilerin Trabzon'da çıkardıkları isyan bu açıdan bakıldığında ilginçtir. Ermenilerin % 4 gibi çok az bir yoğunlukta buldukları Trabzon Vilayeti'nde de hak iddia etmişlerdir. Enis Şahin, "Arşiv Belgelerine Göre 1895 Trabzon Ermeni Olayları" isimli çalışmasında bu isyanı incelemiştir.

Derginin Serander Yayınevi bünyesinde yayımlanması da ayrı bir öneme sahiptir. Bilindiği üzere yayınevi, kurulduğu 1999 yılından bugüne, özellikle Karadeniz bölgesi tarihine ilişkin yayımladığı ciddi, nitelikli ve bilimsel eserleriyle ulusal yayınevleri arasında kendine özgü bir yer edinmiştir.

Yayınevi, temel hedeflerinin başlıcasının; yapılmamış Osmanlı arşiv belgeleri, Şeri'yye Sicilleri ve Tapu Tahrir Defterleri gibi asli kayıtlardan yararlanılarak bölge tarihinin yazılmasını olduğunu söylemektedir. Nitekim bu politikası dergiyi de etkilemiştir.

Kaliteli, nitelikli ve gelecekte akademik dünyada kendine saygın bir yer edineceğine şüphe olmayan Karadeniz İncelemeleri Dergisi'nin zannınca tek kusuru, derginin daha ilk sayısında bu kadar çok tarih çalış-

masına yer vermesidir. Dergide yer alan bütün çalışmalar (kitap tanıtımı dahi), tarih alanında. Ancak derginin ilk sayısının olması ve bölge konulu tarih tabanlı olarak sosyoloji, antropoloji, ekonomi, diplomasi vb. alanlardaki özgün araştırmaları yayınlamayı da düşünmesi, gelecek için umut vericidir.

Hem alanı, hem konusu ve hem de amaçları ile aynı saflarda yer aldığımız Karadeniz İncelemeleri Dergisi'ni kutluyor, yayın hayatının uzun soluklu olmasını temenni ediyoruz.
